

Vis-vis-sliktākie Latvijas ezeri

Talsu ezers - Talsu pilsētas centrā. Ierindojams Latvijas piesārņotāko ezeru saraksta augšgalā, iespējams, ka pat pirmajā vietā.

Ezeram ir subglaciāla izcelsme, pieņemams dziļums, minimāla caurtece – labi priekšnoteikumi, lai talsinieki savas pilsētas centrā varētu peldēties, līdzīgi, kā tas notiek Kovšu ezerā Rēzeknes pilsētas centrā. Realitāte ir tāda, kā izteicās viena ezeru speciāliste, kad pirmo reizi ieraudzīja Talsu ezeru – šausmīgi interesants ezers, par tādiem (domāts, tik netīriem) līdz šim es esmu tikai lasījusi.

Zinātniski šāda tipa ezerus sauc par hipereitrofiem. Dabiskās attīstības ceļā tādi neveidojas, tikai tad, kad tiek mākslīgi bagātināti ar barības vielām. Talsu ezeram liktenīgas bija pilsētas notekūdeņu noplūdes kanalizācijas sistēmas avāriju gadījumos. Tāds nu tas ezers tagad ir – spilgti zaļš ūdens vasarā, aļģu masveida ziedēšanas laikā, un ūdens caurredzamība tikai 20 cm.

Vilkmuižas ezers arī ir Talsos, ar Talsu ezeru to savieno pazemes caurteka. Šobrīd piesārņojuma līmenis abos ezeros līdzīgs, taču vēl nesenā pagātnē Vilkmuižas ezers bijis daudz netīrāks. Tajā pludināti gan Talsu pilsētas notekūdeņi, gan arī gaļas kombināta notekūdeņi. 80-to gadu vidū pētnieku grupa pat atteicās veikt ezerā mērījumus, jo bijušas pamatotas aizdomas uz antisanitāriem apstākļiem.

Šobrīd ezers ir nedaudz attīrījies, jo ir caurplūde. Pastāv maldīgs uzskats, ka piesārņots ezers ar laiku pašattīrās un kļūst tīrs. Ezeriem šis process nav tik izteikts kā upēm, un attīrīšanās notiek līdz zināmai robežai. Bez cilvēka iejaukšanās tīru stāvokli ezers nevar atgūt.

Liels, sekls, hipereitrofs ezers – ūdens caurredzamība tikai 30 cm - **Durbes ezers**. Vasarās notiek masveida aļģu ziedēšana. Gar ezera rietumu krastu blīvas vairāku desmitu metru platas elšu audzes. Ezeru piesārņo Durbes notekūdeņi pa dienvidos ietekošo Trumpi, kā arī ezera austrumu krastā esošā Līgotu skola.

Vīragņas ezers - ūdens “zied”, caurredzamība viena no mazākajām valstī - 20 cm! Nav izdevies noskaidrot, kas ezeru piesārņo (-jis).

Pirms apmēram 30 gadiem **Valgums** vēl bijis mezotrofs – tā apgalvo zinātnieki, kas toreiz pētījuši ezeru. Šobrīd ezers jau pieskaitāms pie hipereitrofiem – īsā laikā notekūdeņi padarījuši savu darbu. Ezerā ietekošā Slocene ienesusi notekūdeņus no Tukuma pilsētas un tajā esošajām ražotnēm, sākumā neattīrītus, vēlāk – notekūdeņi tiek bioloģiski attīrīti. Bioloģiskā attīrīšana neaizvāc galvenos ezeru piesārņotājus – fosforu un slāpekli. Šo elementu neorganisko formu pārbagātība ir galvenais priekšnoteikums aļģu masveida attīstībai, kas izpaužas kā aļģu “ziedēšana”. Atmirušās šūnas rada milzīgu organiskās vielas daudzumu, kura mineralizēšanai tiek patērētas visas skābekļa rezerves. Valgumā ūdens virskārtā ir skābekļa pārsātinājums, taču dažus metrus dziļāk sākas bezskābekļa zona, kurā konstatēti arī sērūdeņradis. Izveidojušies nelabvēlīgi apstākļi cenožu eksistencei, zivis nīkuļo, degradējas bioloģiskā daudzveidība.

Kombuļu ezers - ļoti piesārņots – ezerā joprojām ieplūst neattīrīti Kombuļu ciema notekūdeņi.

Sirdsezers - labs (drīzāk slikts) piemērs, kā viena māja var sagandēt veselu ezeru. Šis gan ir neliels Talsu pauguraines ezers, taču lielākā ezerā tas būtu tikai laika jautājums. Ezeru piesārņo divstāvu māja, kas laiž notekūdeņus ezera ziemeļrietumu daļā. No šī stūra ezers sāk aizaugt – krasti slīkšņaini, nepieejami, liels aizaugums ar virsūdens augiem. Apkārtnes iedzīvotāji stāsta, ka pēdējā laikā arī pārējā ezerā aizaugumam ir tendence strauji pieaugt.

Limbažu Dūnezers - joprojām piesārņo Limbažu pilsētas notekūdeņi;

Lielais Ludzas ezers - piesārņo Ludzas pilsētu;

Sāvienas ezers - piesārņojusi pienotava un fermas.

Arī vairāki citi ezeri ir hipereitrofi:

subglaciālās izcelsmes **Āsteres ezers** ar zaļu “ziedošu” ūdeni;

Trikātas ezers – piesārņots ar notekūdeņiem (gan no Trikātas, gan no fermām);

Viļakas ezers, kuru ilgstoši piesārņojuši Viļakas pilsētas mehāniski attīrītie notekūdeņi.

Divi hipereitrofie ezeri ir Rīgā – **Linezers** un **Dambjapurva ezers**, abi nelieli. Linezers ir beznoteces ezers, atrodas Biķernieku trases vidū. Tas ir rets gadījums, kad ezers kļuvis hipertrofs tikai rekreācijas ietekmē, t.i., to piesārņojuši paši atpūtnieki (tualešu pie ezera nav), lai gan negatīvs efekts ir bijis arī no degradētā sateces baseina (visapkārt ezeram autotrase). Dambjapurva ezeram ir līdzīgs liktenis, vienīgi nedaudz vēl “palīdzējuši” notekūdeņi, ko ienesusi ietekošā upīte.

Īpašs gadījums ir **Langstiņu ezers**, kurš kā magnēts pievelk arvien jaunus ezera krastā būvēties gribētājus. Pat piesārņotais, zaļi “ziedošais” ezera ūdens tos nespēj apturēt. Langstiņu ezera gadījumā runa vairs nav par bioloģisko daudzveidību, ezers ir pārapdzīvots. Runa ir par to, cik ezeram vēl “atlicis”. Izskatās, ka ne pārāk ilgi, jo ir iznīcināts arī pēdējais ekosistēmas līdzsvara uzturētājs – purvs ezera austrumu krastā. Tas ir nosusināts kārtējās “pils” būvniecības vajadzībām.